

Tiltaksstrategier for spesielle miljøtiltak i jordbruket «SMIL» i Grue 2024-2027

Bakgrunn

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) handler om å gjennomføre miljøtiltak utover det som forventes av vanlig jordbruksdrift. Formålet med SMIL er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

De miljøutfordringene som er prioritert i RMP (Kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner, plantevern og utslipp til vann og luft) gjenspeiles i tiltaksstrategiene i SMIL.

Tiltaksstrategiene skal sees i sammenheng med kommunenes samlede miljøinnsats på landbruksområdet. Kommunale planer og kartlagte naturverdier i kommunen, samt de prioriteringer og føringer som ligger i nasjonale og regionale miljøprogram er et viktig grunnlag.

Den kommunale SMIL - strategien skal i utgangspunktet gjelde for perioden 2024 – 2027.

Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.

Disse strategiene er utarbeidet sammen med faglagene i Grue. De endelige tiltaksstrategiene ble videre sendt til politisk behandling i kommunen. De bygger på nasjonalt og regionalt miljøprogram, samt *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket*.

Miljøutfordringer

Grue kommune er en stor landbrukskommune. Primært produserer landbruket mat og skogsråstoff, men landbruket er også leverandør av kulturlandskapet som gir grunnlag for rekreasjon og folkehelse, og er en forutsetning for attraktive bomiljøer og innlandets reiseliv.

I Grue er det registrert 816 landbrukseiendommer av varierende størrelser. Mange eiendommer leier bort dyrka marka, slik at det i kommunen kommer inn ca. 131 søknader om produksjonstilskudd.

Grue kommune har tilsammen ca. 65 000 daa dyrka mark.

Beitebruken i Grue blir påvirket av rovdyr som ulv, jerv og gaupe. Restriksjoner grunnet beiting på utmarksbeite øst for Glomma har ført til en kraftig reduksjon av antall beitedyr på utmarksbeite.

Pga. restriksjoner til beiting av småfe på utmarksbeiter øst for Glomma blir mange av beiteene i Grue liggende «brakk». Det er derfor viktig å legge til rette for beiting av andre områder for å hindre gjengroing av kulturlandskapet.

I tillegg til dårlig utnyttelse av en naturlig ressurs, vil også mindre beitetrykk medføre gjengroing og redusert kvalitet på kulturlandskapet. En aktiv jordbruksproduksjon er en grunnleggende forutsetning for å ivareta kulturlandskapet. Landbruket blir utfordret på flere områder, og spesielt i befolkningsrike områder, er jordvernet ett av dem.

Med et forventet framtidig innslag av større nedbørmengder over kortere tidsrom, vil utbedring av jordbruksdreneringen være et viktig tiltak.

Målsetninger og prioriteringer for perioden

Målene og tiltakene er satt opp i prioritert rekkefølge. Miljøfaglige, jordbruksfaglige og andre kriterier ligger til grunn i forbindelse med prioritering av temaene.

Det moderne landbruket med mye åpen åker og store rasjonelle enheter har ført med seg store miljøutfordringer i vårt område. Det er fortsatt behov for utbedring og oppdimensjonering av rørgatene fra bekkelukkinger på 1960- og 80-tallet. På grunn av klimaendringene opplever vi større nedbørintensitet, og vi ser avrenning av overflate-vannet skaper store utfordringer i forhold til erosjon. Samtidig opplever vi at det er behov for sikring av elve- og bekkekanter og flomdempende tiltak. Temaet kulturlandskap har også fått høy prioritet fordi dette har betydning både for matproduksjon og miljøgoder knyttet til landskap.

Generelt

- Samarbeidstiltak og tiltak som vil komme flere gårdbrukere eller samfunnet generelt til nytte vil bli prioritert høyt.
- Ved mange søknader, og begrensede midler, vil kommunen kunne innvilge søknader som har lavere prioritet for å kunne ivareta en helhetlig forvaltning av ordningen.
- Kommunen kan redusere tilskuddssatsene for at mange gode søknader kan få tilskudd.

Mål	Eksempel på tiltak mm.	Tilskuddssats
FORURENSNINGSTILTAK: å hindre og redusere forurensning som følge av aktiviteter knyttet til jordbruket.		
Avrenning til vann Ingen vannforekomster i jordbruksdominerte områder skal få dårligere tilstand. Bedre tilstanden for de mest utsatte vannforekomstene i jordbruksdominerende områder.	<ul style="list-style-type: none">▪ Erosjonssikring av elve- og bekkekanter, samt anlegg av flomdempende tiltak mm.▪ Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg for overflatevann, først og fremst ved skader på eksisterende anlegg, behov for økt kapasitet på grunn av endrede nedbørsforhold og liknende tiltak. Omfatter ikke utbedring av vanlig drenering.▪ Gjenåpning av bekkelukkinger.▪ Etablering av fangdammer, andre økologiske rens tiltak på jordbruksareal.▪ Miljøplantinger, leplanting, etablering av vegetasjon ved vann eller vassdrag.▪ Anlegg av biobed til oppsamling av plantevernmiddelrester.	40-70 %
Utslipp til luft Redusere utslipp av ammoniakk og klimagasser fra jordbruket.	<ul style="list-style-type: none">▪ Permanent dekke over utvendig gjødselkum for å redusere utslipp til luft.	30-40 %

<p>KULTURLANDSKAPSTILTAK: å ivareta kulturlandskap og særpreg, med vekt på aktiv og klimavennlig drift, biologisk mangfold og variasjon, historisk dybde og tilgjengelighet for allmennheten.</p>		
<p>Kulturlandskap Ta vare på og utvikle jordbrukets kulturlandskap. Ta vare på variasjonen i jordbrukets verdifulle kulturlandskap.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rydding og istandsetting av gammel kulturmark som innmarksbeiter, slåttemark og setervoller. ▪ Inngjerding av gammel beitemark, permanent gjerde (eksisterende beiter prioriteres, det gis ikke tilskudd til inngjerding av fulldyrka eng). ▪ Opptak og fjerning av piggtråd/gammelt gjerde. 	<p>30-70 %</p> <p>10 kr/m</p>
<p>Biologisk mangfold Ta vare på og skjøtte biologisk verdifulle arealer i jordbruket. Bedre status for truede arter i jordbruket. Øke bruk og vern av jordbrukets genetiske ressurser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Istandsetting og skjøtsel av gammel kulturmark av utvalgte naturtyper, trua naturtyper og biologisk verdifulle arealer som ikke er klassifisert for å få tilskudd gjennom RMP-ordningen. ▪ Tiltak som legger til rette for pollinerende insekter, f.eks. etablere og vedlikeholde kantarealer, som ligger utenfor jordbruksarealer. ▪ Etablering av biologiske dammer i kulturlandskapet. 	<p>30-60 %</p>
<p>Kulturminner og kulturmiljøer Bedre tilstanden til kulturminner og kulturmiljøer i jordbruket. Ta vare på freda og verneverdige bygninger (minimum SEFRAK-registrert)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bevare verneverdige bygninger på gårdstun f.eks. stabbur, bryggerhus og skogssetre. Ordningen gir ikke støtte til bolighus. Stabbur og låver vil normalt ikke bli prioritert. Bygninger eller bygningstyper som trekkes fram som viktige i kulturminneplan for kommunen kan prioriteres. 	<p>Inntil 35 %, tilskudds tak 150 000 per tiltak</p>
<p>PLANLEGGING- OG TILRETTELEGGINGSTILTAK: gode prosjekter innen både forurensning og kulturlandskap.</p>		
<p>Legge forholdene til rette for større helhetlige prosjekter over større områder. Bør lede fram til gode og konkrete tiltak.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Planlegging og organisering av fellestiltak ▪ Prosjektarbeid ▪ Kartleggingsarbeid ▪ Skjøtselsplaner 	<p>Inntil 100%</p>

Retningslinjer for søknadsbehandling

▪ Søknadsfrist:

- 1. juni i 2024
- 1. april i 2025 – 2027

▪ **Hvordan søke:** Søknaden sendes inn digitalt med innlogging via ID-porten i Altinn.

▪ Krav til søknad/vedlegg:

- Formålet med prosjektet/tiltaket skal beskrives.
- Kart som viser hvor tiltaket skal gjennomføres.
- Detaljert budsjett skal legges ved. Ved tiltak på bygninger bør kostnadsoverslag fra entreprenør legges ved.
- Finansieringsplan
- Fotografier/tegninger
- Hvis søker ikke eier eiendommen(e) som tiltaket skal foregå på skal det vedlegges skriftlig samtykke fra alle som har eiendommer som berøres av tiltaket.

▪ Arbeidsfrist/forlenget arbeidsfrist

3 år fra søknaden er innvilget. Hvis tiltaket er påbegynt, men ikke gjennomført kan det søkes om ytterligere 2 års forlenget arbeidsfrist. Dersom tiltak ikke er gjennomført innen fem år, vil tilskuddet inndras.

▪ Utbetaling av innvilget tilskudd:

- Skriftlig anmodning fra tilskuddsmottaker.
- Sluttrapport må inneholde en beskrivelse av tiltaket og hvordan det er gjennomført, samt beskrivelse av gjennomførte tiltak og opplyse om eventuelle avvik fra søknad og vedtak som ble gjort.
- Regnskap med oversikt over alle utgifter, regnskapssammendrag, alle bilag og arbeidslister skal leveres kommunen ved anmodning om sluttbetaling.
- Delutbetaling, prosjektet skal være påstartet, prosentmessig utbetaling i forhold til hvor langt prosjektet er framskredet, det skal dokumenteres kostnader (minst 25% av tilskuddet holdet tilbake inntil arbeidet er fullført, sluttregnskap godkjent og tiltaket sluttbefart).

▪ Godkjente satser for egeninnsats:

- Eget arbeid kr 400,- per time.
- Eget arbeid med egne maskiner, kr 800,- per time.

▪ Kontroll

Alle tiltak det søkes tilskudd for, skal befares i forbindelse med søknadsbehandlingen for å sikre at tilskuddet brukes i tråd med forutsetningene. Dersom landbrukskontoret finner det nødvendig kan vi be om at andre med fagkompetanse skal delta på slik befaring, og gi en uttalelse. Søker av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som forvaltningen finner nødvendig.

Vilkår:

- Tilskuddet kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen.
- Tilskudd kan også innvilges til eier (person) av landbrukseiendom der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon
- Tiltaket kan ikke være påbegynt før søknaden er behandlet.
- Tiltaket må ikke komme i konflikt med verdifulle biotoper eller kulturminner.
- Tiltaket må være i samsvar med de krav som er gitt i gjeldende lover, forskrifter, tekniske retningslinjer og standarder.
- Ved felles tiltak skal det foreligge underskrift fra alle deltagere i prosjektet. Samt skriftlig avtale på hvem som skal stå for vedlikehold og hvordan og når dette skal utføres.
- Alle tiltak som gis tilskudd skal vedlikeholdes i minst ti år fra det er gjennomført.
- Landbrukskontoret kan utover dette sette de vilkår som er nødvendig for måloppnåelsen i hver enkelt sak.

Forurensningstiltak**Hydrotekniske anlegg**

- Anlegget/tiltaket må være dimensjonert og utformet for å kunne ta unna store nedbørsmengder på kort tid.
- Tilskudd til hydrotekniske tiltak under SMIL-ordningen skal først og fremst være utbedring av skader på eksisterende anlegg, utover vanlig vedlikehold for å redusere erosjon og avrenning av jord og næringsstoffer. Dette kan være reparasjon av ødelagte kummer og rørtløp, sikringstiltak, reparasjon av enkelte avskjæringsgrøfter, behov for økt kapasitet på grunn av endrede nedbørsforhold og liknende tiltak.
- SMIL ordningen omfatter ikke utbedring av vanlig drenering. Ved innvilgning av tilskudd til drenering (annen ordning), skal alle forhold som hører med til drenering inngå i kostnadene for drenering, så som gravearbeid, avskjæringsgrøfter, åpne og lukka grønner, kummer, utløp o.l.
- Ved graving av åpne avløp må det gjennomføres nødvendige sikrings- og forebyggingstiltak.

Fangdammer og våtmarker

- Anlegget/tiltaket må være tilfredsstillende utformet. Det kreves at det vedlegges plan utarbeidet av fagperson.
- Ved graving av åpne avløp må det gjennomføres nødvendige sikrings- og forebyggingstiltak.

Kulturlandskap**Bevaring av biologisk mangfold og gammel kulturmark**

- I forbindelse med tilskudd til istandsetting av gammel kulturmark/beite skal området vedlikeholdes med tilstrekkelig beitetrykk i minst ti år. Dersom tiltakshaver avslutter sitt dyrehold eller av andre grunner ikke skal benytte området som beite selv i løpet av denne perioden, må det fremlegges leiekontrakt for arealet eller på annen måte sannsynliggjøre overfor landbrukskontoret at området skal beites.
- Slått skal foretas på gunstig tidsrom for flora dvs. etter blomstring.

- Tiltaket som f.eks. restaurering og nygraving av dammer for biologisk mangfold skal planlegges i samråd med Våtmarksgruppa innen BirdLife Norge tidligere Norsk Ornitologisk Forening, eller annen planlegger med kompetanse på området.
- Ved søknad om tilskudd til opptak og fjerning av piggråd/gammelt gjerde må det legges ved kart, området må befares før vedtaket blir fattet, samt før utbetaling av tilskuddet. I tillegg må det legges ved kvittering fra gjenvinningsstasjon for levering av piggråd.

Bevaring av kulturminner, kulturmiljøer og verneverdige bygninger

- Verneverdi for verneverdige bygninger må dokumenteres.
- Det bør vurderes å kople inn regional kulturminneforvaltning (fylkeskommunen) som rådgiver eller for å gi uttalelse i tilfeller: eks. restaurering, skjøtsel eller istandsetting av verneverdige bygninger, kulturminner og kulturmiljøer.
- Alle tiltak som innebærer istandsetting og vedlikehold av bygninger skal utføres etter antikvariske prinsipper.
 - å bevare mest mulig av bygningens opprinnelige bygningselementer og foreta så lite forandringer som mulig
 - reparasjoner framfor hel utskifting
 - husets utseende må forbli mest mulig uforandret
 - bruke materialer, håndverksteknikker og farger som har vært brukt på huset fra før.
- Ved vurdering og prioritering av tiltak som berører verneverdige bygninger spesielt, søkes det faglig bistand hos fylkeskommunen.
- SMIL-tilskuddet gis til å dekke de antikvariske merkostnadene ved bevaringen.

Planleggings og tilretteleggingsprosjekter

Det stilles krav om organisering av prosjektet og at det årlig utarbeides rapport om framdriften av prosjektet.